

Магістр 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРЕДИТІВ У БАНКАХ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Анотація. Розглянуто особливості застосування таких форм забезпечення банківських кредитів, як застава, порука та гарантія з метою мінімізації кредитних ризиків. Розглянуто шляхи подальшого вдосконалення цих форм забезпечення для досягнення надійних кредитних взаємовідносин між банком і позичальником.

Аннотация. Рассмотрены особенности применения таких форм обеспечения банковских кредитов, как залог, поручительство и гарантия с целью минимизации кредитных рисков. Рассмотрены пути дальнейшего совершенствования этих форм обеспечения для достижения надежных кредитных отношений между банком и заемщиком.

Annotation. The article describes the features of such forms of bank loans security as collateral, guarantee and warranty aimed at minimizing a credit risks. The ways of further improvement of these forms of security to achieve reliable credit relations between a bank and a borrower were explored.

Ключові слова: банківський кредит, забезпечення кредиту, застава, порука, гарантія.

У період розвитку кризових явищ в економіці спостерігається різке збільшення частки проблемних кредитів у кредитних портфелях банків. Окрім ефективної оцінки кредитоспроможності позичальника, одним із факторів зниження кредитного ризику виступає забезпечення кредиту, що є важливою складовою вирішення питання про його повернення, оскільки в разі виникнення негативних явищ єдиним джерелом повернення кредиту для банку є реалізація заставленого майна. Використання кожної окремої форми забезпечення повернення кредиту залежить від різних обставин, серед яких можна виділити такі проблемні для банку, як: перевірка платоспроможності гарантів та поручителів, прийняття в якості застави неліквідного майна, можливість погашення боргу страховою компанією, з огляду на нерозвиненість страхового бізнесу в Україні та його слабку економічну базу [1].

Крім того, ймовірність виникнення кредитних втрат визначається рівнем кредитної якості позичальника. Тому в разі виникнення неспроможності позичальника повернути кредит з об'єктивних чи суб'єктивних причин великого значення для зменшення рівня втрат банку набуває фактор забезпечення.

Під забезпеченням розуміють спосіб страхування банку від ризику неповернення клієнтами позичок і несплати відсотків за ними. Цей принцип дозволяє захистити інтереси банківської установи в разі неповернення кредитних коштів позичальником [2].

У банківській практиці західних країн з розвинутою ринковою економікою поширеними є такі носії забезпечення кредитів: гарантія або поручительство третьої сторони, переуступка контрактів і дебіторської заборгованості, товарні запаси, державні документи, рухоме та нерухоме майно, цінні папери, дорогоцінні метали. Також зустрічаються й інші способи забезпечення кредитів [3].

Застава майна клієнта є однією з найпоширеніших форм забезпечення повернення банківського кредиту. Оформлюється вона договором про заставу, що підписують обидві сторони. Цей договір підтверджує право кредитора в разі невиконання платіжного зобов'язання позичальником отримати переважне задоволення претензій із вартості заставного майна. Кредити, що видаються під заставу майна клієнта або його майнових прав, називаються ломбардними. Заставне забезпечення в сукупності з якісним аналізом кредитоспроможності позичальника дозволяє

З метою зменшення ризиків у процесі кредитування в банках одночасно із заставою додатково використовується така форма забезпечення, як порука. Порука є одним із найефективніших способів забезпечення зобов'язань за кредитними договорами. У банківській практиці існує два види поруки – фінансова і майнова. Остання необхідна, якщо доходи позичальника дозволяють обслуговувати кредит, але немає необхідної застави. У цьому випадку залучають не фінансового, а майнового поручителя, який поручається своїм майном – рухомим чи нерухомим

У якості поручителів в основному виступають керівники підприємств, яким надається кредит у банку. Тобто, окрім забезпечення юридичної особи у вигляді застави, додається порука усім своїм майном фізичної особи. Треба зазначити, що банком не проводиться детальна перевірка наявності майна у поручителя, а в договорі поруки не зазначається, яким конкретно майном доручається поручитель. Проте слід зазначити, що зараз поруку як забезпечення за наданим кредитом використовують нечасто. Лише 20 – 30 % від загальної кількості числа кредитів в Україні оформлюється із залученням поручителів. Це свідчить про те, що банки віддають перевагу заставі як забезпеченню наданих кредитів, а саме через цінні папери та грошові депозити [4].

Що стосується такої форми забезпечення банківських кредитів, як гарантія, то вона в діяльності банків практично не використовуються. В умовах нестабільності в економіці застосування гарантії на практиці довело її неідеальність, особливо в середині 90-х років, коли багато банків "погоріло" на цьому.

Отже, порівнюючи вид забезпечення (гарантія і поручительство або застава), треба зазначити, що банки віддають перевагу заставі, бо вважають її більш надійним забезпеченням. Порука ж втрачає свою актуальність, це відбувається з таких причин:

по-перше, у банківській практиці зазвичай застосовують повну відповідальність і, відповідно, поручитель повинен буде відповідати за зобов'язаннями позичальника в повному обсязі у випадку неплатоспроможності позичальника;

по-друге, у більшості випадків відмовитися від поруки не можна, але у випадку, якщо позичальник вчасно погашає кредит і його фінансовий стан покращився, банк може дозволити поручителю відмовитися від зобов'язань;

по-третє, до поручителя висувають більш високі вимоги, ніж до безпосереднього клієнта. Так, клієнт може не відповідати одній із вимог для оформлення кредиту, наприклад, його зарплата може не дозволяти оформити кредит. У такому випадку зарплата поручителя зобов'язана бути на необхідному для оформлення кредиту рівні. Також варто зазначити, що порука є індивідуальною операцією й оформляється за необхідності [5; 6].

З метою удосконалення практики кредитних взаємовідносин із клієнтами в умовах підвищеного кредитного ризику та забезпечення надійного захисту інтересів банку, вважається за доцільне:

- розробити законодавчу базу із захисту прав кредиторів;
- провести коригування чинного законодавства з огляду на практику вирішення судами спорів, пов'язаних із застосуванням закону України "Про заставу";
- прискорити створення міжбанківської системи отримання інформації щодо недобросовісних позичальників, поручителів, заставодавців;
- особливу увагу приділяти етапу перевірки заставодавця та майна, що передається в заставу, перед наданням кредиту, процедуру проводити строго відповідно до банківських нормативних документів;
- зменшити частку в структурі забезпечення банків таких видів застави, як товари в обороті та переробці, легкові та вантажні автомобілі;
- здійснювати в процесі кредитування постійний контроль за збереженням застави, її станом і ліквідністю, вимагати від позичальників її відшкодування в разі неповернення позики.

Наук. керівн. Тисячна Ю. С.

Література: 1. Авансова І. Передумови регулювання кредитної діяльності в Україні: історія і сучасність / І. Авансова // Банківська справа. – 2005. – № 4. – С. 64–79. 2. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посібн. / О. В. Васюренко. – 4-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 324 с. 3. Владичин У. В. Банківське кредитування : навч. посібн. / за ред. докт. екон. наук, проф. С. К. Реверчука / У. В. Владичин. – К. : Атака, 2008. – 648 с. 4. Жукова Н. Особливості кредитування комерційними банками суб'єктів господарювання в Україні / Н. Жукова // Банківська справа. – 2009. – № 2. – С. 65–72. 5. Дутченко О. О. Розробка підходу до визначення оптимального співвідношення "кредит – застава" // ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ". – 2010. – С. 154–157. 6. Тітенкова М. В. Проблеми забезпечення повернення банківських кредитів / М. В. Тітенкова // Економіка, фінанси, право. – 2008. – № 5. – С. 17–20.